

ПОВРАТАК У УЖИЦЕ

После ослобођења Ариља, Ивањице, Бајине Баште, Чајетине и пораза Немаца у борби са Пожешком и Ариљском четом у Горобиљу, немачке команде у Ужицу и Београду оцениле су да нису у стању да одрже окупацију Ужица, па су донеле одлуку о повлачењу својих снага према Чачку. Тако је у ослобођену Чајетину истог дана стигла вест из Ужица да се Немци повлаче из града и да су га предали на управљање четрхцима.

Штаб Ужичког партизанског одреда, одмах после ослобођења Чајетине, 21. септембра почео је припреме за напад на немачки гарнизон у Ужицу. На вест о њиховом повлачењу припреме су убрзане. Упућено је наређење Пожешкој и Ариљској чети да се до 24. септембра примакну положајима источно од Ужица ради напада из правца Севојно — Трешњица; Ужичкој и Златиборској чети да изврше покрет на положаје јужно од Ужица ради напада из правца Бела Земља — Забучје; Рачанској чети да се пребаци на положаје западно од града ради напада из правца, Стапари — Волујац. За команданта здружених чета за напад на Ужице, Штаб Одреда одредио је Слободана Секулића, командира Прве ужичке чете.

Златиборска чета, којој сам припадао, почела је изјутра 24. септембра, камионом који је заплешен од четника, да се пребацује из Чајетине према Улсицу. До 11 часова цела чета је била пребачена на Белу Земљу, а одатле је наставила пешице старим путем према Забучју. Већ око 12 часова били смо на Великом Забучју изнад Ужица. Ту смо сачekali да се Ужичка чета примакне на полазни положај и да стигне командант Секулић. Око 13 часова кренули смо старим путем у колони по један на одређеном одстојању према Малом Забучју. Била је тишина без видних знакова да ће доћи до ватреног сукоба. Обавештени смо да се у граду од наоружаних формација налазе: у згради Основне школе, сада Основној школи „Андреја Ђуровић“ — група четника на челу са самозваним војводом Радомиром Ђекићем и мајором Манојлом Кораћем, у згради Бановинске управе — њена полиција, у згради жандармерије на Слануши — жандарми и у Среском начелству — градска

полиција. Укупно 100—150 наоружаних људи. Према расположењим обавештењима, било је очигледно да ове деморалисане слуге окупатора немају ни снаге ни храбрости да пруже оружани отпор.

По доласку на Мало Забучје колоном је пренета заповест да Мирко Поповић и Рађен Симовић дођу на чело колоне. Журно сам кренуо према челу, радознао зашто ме зову. Стигао сам на врх Малог Забучја са кога су Слободан Секулић, Војко Петровић, командир, и Љубодраг Ђурић, комесар Златиборске чете, осматрали град. Обратио сам се командиру Војку, а он ме је упутио на команданта Секулића. Секулић ми је одмереним, али врло одлучним, гласом рекао да као вођа патроле кренем заједно са Рађеном Симовићем у град, да нађемо среског начелника и да му саопштим да командант Ужичког партизанског одреда наређује да се све што се у Ужицу налази под оружјем построји на пијаци пред Општинском и да положи оружје. Ако се ово не учини, извршиће се напад. Када ово саопштим, да од начелника тражимо сасвим одређен одговор и да се потом одмах вратимо и да га обавестимо. Врло пажљиво сам слушао сваку реч команданта како бих наређење могао дословно пренети. Питао ме је да ли сам разумео задатак. Одговорио сам да јесам и кренуо сам са Рађеном према чесми на Куки, затим према Соколском дому, поред Зрњове воденице, преко моста у Међају и избили смо на главну улицу код Пашића кафане, данас код робне куће „Прогрес“.

Погледао сам низ главну улицу лево и десно. Била је потпуно пуста, нигде никога. Очигледно да су сви у Ужицу, грађани и оно мало издајника, приметили наше присуство у непосредној околини и да су узбуђено, неки са зебњом а неки са радосћу, осматрали и послушкивали. Многи су ишчекивали шта ће се догодити, хоће ли доћи до сукоба. Никада до тада нисам видео тако опустео град усред дана. У том, за тренутак замрлом, граду нешто ме је притискивало и изазивало помешано осећање поноса и сете. Поноса што се као партизан под оружјем, легално, после непуна два месеца поново враћам и сете што ме мој град дочекује тако пуст.

Озбиљна лица и одмереног корака кренули смо према, згради Среског начелства. Када смо били наспрам житне пијаци, данас Трг партизана, приметили смо патролу бановинске полиције како од Малог парка иде према нама, Ми смо наставили њима у сусрет. Кад смо се приближили на пет до шест метара, полицајци су се зауставили, стали мирно и поздравили питајући нас шта желимо. Одговорио сам да тражимо среског начелника. „Начелник је у Општини — рекли су — изволите, ми ћемо вам показати!“

Дошли смо у зграду Општине на житној пијаци. Среског начелника Барбуловића срели смо у дворишту. Поздравио се и благонаклоно питао шта желимо. Одмах сам саопштио наређење команданта Одред. Он је са осмехом упитао: „Ко је командант, је

ли поручник Секулић?" — „У овом тренутку то није битно, чекамо одговор — рекао сам — хоћете ли извршити наређење?" — „Јавите команданту да ће све бити у реду" — одговорио је начелник.

Ми смо поздравили, окренули се и журно кренули. Када смо били надомак Малом Забучју, командант Секулић, очигледно нестрпљив, упитао је шта је било. Одговорили смо да ће све бити у реду. Одмах је испаљена зелена ракета као знак да се непријатељ у граду предаје.

Све чете су се затим за трен ока сјуриле у град. Док је моја чета дошла до житне пијаце, пред Општином су већ били постројени жандарми и полицајци. Оружје су стрпали на једну већу гомилу испред строја. Међу њима није било четника јер су се благовремено повукли према селу Буару заједно са једним бројем најизразитијих ужичких реакционара и антикомуниста.

Наш долазак изазвао је наглу промјену атмосфере у граду. Грађани су масовно изашли на улице и почели да се веселе. Пријатељи и познаници прилазили су к љубили се. Други су се распитивали за своје. На пијаци сам срео свог млађег брата, поздравио сам мајку и рекао да ћу касније наићи до куће. Срео сам више својих школских другова и другарица. Сви су били одушевљени ослобођењем града и нашим брзим повратком.

Одмах после уласка у град приступило се хапшењу неких најреакционарнијих љотићеваца и службеника полиције. Одређен сам да заједно са још једним другом претресем кућу и ухапсим. банкарског чиновника Милана Влашића, Ово ме је наређење у првом моменту збунило. Помислио сам „Зар и ово морам да радим". Прави разлог моје збуњености био је следећи: Влашић је имао две ћерке с којима сам се познавао. Старија је била школска другарица мог брата, а млађа је припадала мојој генерацији. Могао сам замислити са каквим ће изненађењем и разочарањем примити моју посету. Та помисао била ми је непријатна, али командир у нисам ништа рекао. Мирно сам кренуо и почео размишљати како треба у таквој ситуацији да се понашам.

Дошли смо кући Влашића, и закуцали на врата. Одмах се појавила његова жена, а затим и ћерке, очигледно уплашене. Вероватно их је отац унапред упозорио да до овога може доћи. Питао сам где је Влашић. Жена је одговорила да је отишао од куће, али да не зна куда. Схватио сам да је побегао са четницима. Саопштио сам званично и хладно да имамо наређење да претресемо кућу и да утврдимо да ли има оружја. На тавану смо нашли једну иушку са муницијом, а у спаваћој соби пиштољ. Поред тога, понели смо и неке службене списе које је држао код куће. Вратили смо се, предали оружје и списе и известили да Влашића нисмо нашли.

У међувремену је моја Златиборска чета добила наређење да се упути према селу Буару и заштити овај правац од евентуалног напада четника на град. Кренуо сам брзо да стигнем чету. Тог дана нисам стигао да испуним обећање које сам преко брата дао мајци.

Мирко ПОПОВИЋ